

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Запорізька обласна бібліотека для дітей
«Юний читач» Запорізької обласної ради

Я – УКРАЇНКА!

Рекомендації бібліотекареві до Дня української жінки

Запоріжжя
2025

Я – українка!. Рекомендації бібліотекареві до Дня української жінки / укладач І. Л. Ладика; Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2025. – 24 с.

День української жінки – свято, яке символізує величні досягнення та непохитну силу жіночого духу в нашій країні. Цей день не лише вшановує роль жінок у житті нації, але й підкреслює їхній внесок у розвиток суспільства, культури та боротьби за незалежність нашої держави.

Готуючись до свята, маємо пам'ятати, що його головна мета – засобами бібліотечної роботи показати юним користувачам національну красу українського жіноцтва, його велич, силу, мужність і готовність до самопожертви та героїчної боротьби за своє.

Видання містить методичні поради, рекомендовані працівникам дитячих і шкільних бібліотек щодо організації проведення Дня української жінки. Наведено розробки бібліотечних заходів для читачів, а також перелік допоміжної літератури та інтернет-ресурсів.

Методичні матеріали можуть стати в нагоді бібліотечним фахівцям, класним керівникам, педагогам позашкільних закладів освіти, вихователям. Видання може бути цікавим широкому колу читачів.

Укладач

Інна ЛАДИКА

Редагування
та комп'ютерна верстка

Людмила ВЕСЕЛОВА

Відповідальний за випуск

Людмила ВЕСЕЛОВА

***Українська жінка – це про незламність,
любов, тепло, турботу та красу.***

З мережі інтернет

День української жінки – це нове свято, яке має підкреслити силу, мудрість та незламність українських жінок. Його було запропоновано запровадити ще у 2023 році, коли Верховна Рада зареєструвала відповідний законопроект. Нині свято відзначається 25 лютого попри те, що дата ще не є офіційно встановленою на державному рівні. Втім, популярність цього свята зростає, особливо серед українців, які хочуть відійти від радянських традицій святкування 8 березня. Дату 25 лютого було обрано не випадково – це день народження Лесі Українки, однієї з найвідоміших українських жінок.

Для України це не просто день, коли жінок вітають квітами та подарунками. У цей день громадяни відзначають внесок українок в культуру, науку, військову справу та інші сфери життя, вшановують пам'ять видатних українок, влаштовують благодійні ініціативи на підтримку жінок-військових, переселенок, матерів загиблих героїв. Проводяться також різноманітні дискусії та лекції про жіноче лідерство й права дівчат у сучасному світі.

Українська жінка – це не лише берегиня домашнього вогнища, але й активна учасниця суспільного життя, талановита й успішна особистість. Отже, це свято відображає не лише національну красу українського жіноцтва, але й його велич, силу, мужність і готовність до самопожертви та героїчної боротьби за своє. Історія нашого народу рясніє прикладами самовідданості й героїзму українок – від княгині Ольги до Лесі Українки, від Катерини Білокур до Ліни Костенко. Українські жінки здавна впливали на розвиток подій в українському суспільстві і сьогодні продовжують сприяти розвитку та становленню української держави. Протягом усієї багатовікової історії наші співвітчизниці щиро вболівали за свою країну та її соціально-економічний розвиток. Вони і нині здобувають блискучі перемоги в науці, спорті, мистецтві, політиці, бізнесі, надихаючи своїм прикладом нові покоління. Цього дня ми згадуємо і про тисячі безіменних героїнь, які творили добро, боролися за свободу та кращу долю для України. Їхні мужність, невтомна праця й віра в перемогу стали запорукою нашого сьогодення.

У наш час, коли Україна веде запеклу боротьбу за свою свободу, День української жінки набуває особливого значення. Ми з глибокою повагою та вдячністю схиляємо голови перед жінками, які мужньо захищають Батьківщину на передовій, рятують життя у шпиталях, волонтерять, піклуються про дітей та сім'ї, роблять неоціненний внесок у нашу спільну перемогу. У цей складний воєнний період українки виступають як берегині сімейного вогнища та опора для майбуття українського народу. Вони є дбайливими матусями, які виховують і навчають дітей, захищають їх від війни, а також виявляють себе як героїчні амазонки в боротьбі з російськими окупантами, підтримуючи армію та розвиваючи різні сфери життя країни.

Отже, наше нове українське свято покликане продемонструвати світові не тільки національну колоритну красу українського жіноцтва, але й їхню велич, силу, мужність, готовність на самопожертву й героїчну боротьбу зі всяким злом, що посягає на все те, що нам найдорожче: на наших дітей, родину, дім, землю, країну!

У кожному епосі є видатні жінки, чиє життя і вчинки надихають на подвиги. Наші українки ставали королевами, впливали на політику великих держав, з'являлися на полотнах всесвітньовідомих художників. Вони робили наукові відкриття, виступали на світових сценах, засновували школи і писали книжки. Отож, одним із першочергових завдань бібліотек для дітей є донесення всієї значущості та сутності Дня української жінки до дитячої та підліткової аудиторії. На виконання означеного завдання пропонуємо зосередитись на таких темах як:

❖ *Історія свята*

День української жінки став об'єктом уваги через радянський вплив Міжнародного жіночого дня, який представляв собою свято "квітів і краси". Попри те, що у соціумі міцно вкоренилося спотворене радянською владою "свято весни і жіночності", протягом останніх десятиліть в Україні відбулися позитивні зрушення. Щороку активістки нагадують, що 8 березня – не свято з квітами і разовим виявом уваги до половини людства, а день солідарності жінок у боротьбі з гендерною дискримінацією. Під впливом такого розвитку подій частина українських парламентарів запропонували ввести в український календар власні важливі дати. Зокрема, було запропоновано у день народження видатної української поетеси Л. Українки – 25 лютого відзначати День української жінки. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/8-bereznaya-2024-pohodzhennya-transformaciya-v-ukrajini-y-koli-zaminyat-na-den-ukrajinskoji-zhinki-50308241.html>; <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/8-bereznaya-2024-pohodzhennya-transformaciya-v-ukrajini-y-koli-zaminyat-na-den-ukrajinskoji-zhinki-50308241.html>);

❖ *Духовна і фізична краса української жінки, українська матір*

Українська традиційна культура мала свої уявлення про красу дівчат і жінок, які диктував і щоденний спосіб життя, адже важка праця на землі потребувала фізично дужих, міцної статури людей (з огляду на це, гладких або занадто худих привабливими не вважали). Краса була вагомою перевагою для швидкого підбору шлюбної пари й вчасного одруження, але далеко не вирішальною. Однак найбільше завжди цінувалася внутрішня сила та краса українських жінок. Про це свідчать десятки робіт видатних художників ХІХ-ХХ століть, які зобразили українок на своїх картинах. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://www.hroniky.com/articles/view/290-uiavlennia-pro-krasu-v-tradytsiinii-ukrainskii-kulturi>);

❖ *Історії видатних жінок України (у різних галузях)*

Своєю багатогранною діяльністю видатні українські жінки завжди впливали на розвиток і становлення української держави. Вони внесли вагомий внесок в культуру, мистецтво, освіту, спорт, науку, літературу і багато інших сфер життя України. А також протягом усієї багатовікової історії щиро вболівали за свою країну та її соціально-економічний розвиток. Наприклад,

- **державні діячки:** велика княгиня Київська Ольга, королева Франції Анна Ярославна, Анастасія Лісовська (Роксолана) та ін.

Історія України завжди була нерозривно пов'язана зі сміливими жінками. Від княгині Ольги, яка заклала основи державності, до сучасних лідерок, що визначають майбутнє країни. Вони не лише впливали на історичні події, але й відображали силу, відвагу та рішучість у боротьбі за незалежність та справедливість. Українки – це сильні та талановиті, наполегливі та працьовиті, розумні й дуже впливові жінки, які багато століть змінювали історію не лише власної держави, а й усього світу. Українки ставали королевами та впливали на світову політику. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://mezha.net.ua/mysli/vony-tvoryly-istoriiu-5-ukrainok-iaki-borolysia-za-prava-zhinok/>);

- **громадські діячки:** Софія Русова, Христина Алчевська та ін.

У канву історії України назавжди вплетені життєві шляхи українського жіноцтва. Українська жінка – особливий феномен, що не має аналогів у світі. Вона не лише берегиня, а й героїня, яка кожного дня, долаючи гендерні стереотипи доводить, що вона рівноцінна, сильна та незалежна особистість, яка бореться за майбутнє своєї держави. Жінки-лідерки завжди зосереджували свою діяльність на розбудові України як країни, в якій основною цінністю є рівність та повага до особистості. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://gender-museum.com/2024/04/nejmovirni/>); https://vgolos.ua/news/yak-zhinki-sto-rokiv-tomu-buduvali-ukrayinsku-derzhavu_1417263.html);

- **меценатки:** Гальшка (Єлизавета) Острозька, Марія Магдалина Мазепа, Варвара Ханенко та ін.

Зараз весь світ вражений тим, як українці готові жертвувати власні кошти і ресурси, щоб пришвидшити нашу перемогу. Насправді, такий філантропізм у нас в крові вже тисячі років і нам є з кого брати приклад. Кожна епоха української історії мала вражаючий список меценатів, які віддавали фінанси на підтримання нашої економіки, освіти, культури, медицини, віри. Історія України знає імена багатьох жінок, які щедро займалися благодійністю. Багатьох уже давно немає в живих, але лишився неоціненний спадок у матеріальному вигляді та у вигляді вічної пам'яті і шани. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://vogue.ua/article/culture/art/shcho-treba-znati-pro-varvaru-hanenko-nayvidomishu-mecenatku-kiyeva-49522.html>; https://svitocumapravdu.blogspot.com/2016/02/blog-post_81.html);

- **відомі письменниці:** Леся Українка, Олена Теліга, Марко Вовчок, Ольга Кобилянська, Дніпрова Чайка (Л. О. Василевська), Ліна Костенко та ін.

Українська література багата на талановитих письменниць, які внесли вагомий внесок у розвиток національної культури та мистецтва. Вони описували не лише жіноче бачення світу, а й створювали твори, що відображали складну історію України, проблеми суспільства, емоційні та соціальні аспекти людського буття. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://buki.com.ua/blogs/ukrayinski-pismennici/> <https://view.genially.com/6359433284667c00194a199b/presentation-zhinki-pismennici/>);

- **співачки:** Квітка Цісик, Соломія Крушельницька, Маруся Чурай, Ніна Матвієнко та ін.

Україна – співоча й неймовірно талановита країна. Українська музика відображає багатогранність національної культури, об'єднуючи традиційні мотиви та сучасні світові тренди. Спів є невід'ємною частиною нашої культури, а пісня – це душа народу. Вона є духовним скарбом та портретом нації. Мелодія супроводжує кожного українця від колиски до могили, протягом усього його життя вона насичується почуттями, вбирає у себе нові відтінки. Однак протягом довгих століть українській музиці та її творцям доводилося виборювати своє право на існування на світовому майданчику. (Корисну та цікаву інформацію див. https://ukropera.blogspot.com/2014/12/blog-post_83.html, <http://www.uaestrada.org/spivaki/tsisyk-kvitka/>, <https://suspilne.media/culture/923895-ciisnuvala-marusa-curaj-400-rokiv-napivlegendarnij-narodnij-spivacci-ta-poetci/>, <http://www.uaestrada.org/spivaki/matvijenko-nina/>, [https://www.bing.com/videos/sea](https://www.bing.com/videos/sea;));

- **жінки-науковиці:** Наталія Полонська-Василенко, Олена Полонська-Казимчук, Валентина Радзимовська, Наталія Осадча-Яната, Ірина Бекешкіна та ін.

Жінки відіграють важливу роль у науковому і технологічному співтоваристві. Наразі Україна займає 12 місце за кількістю жінок-вчених у рейтингу серед 41 країни світу. Сьогодні в Україні жінок у науці 46% – майже вдвічі більше, ніж в середньому у світі. Українки успішно працюють у різних галузях наук. Найбільше науковиць у галузі суспільних (65,8%), медичних (65,2%), гуманітарних (60,3%) наук; у технічних науках — 34,1%. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://elle.ua/ludi/novosty/5-vidatnih-ukranskikh-zhnok-uchenih/>, <https://rubryka.com/article/ukrainian-women-in-science/>, <https://mathema.me/blog/zhinki-v-naucz/>);

- **мисткині:** Олександра Екстер, Марія Примаченко, Катерина Білокур, Алла Горська та ін.

В українському мистецтві завжди було багато крутих художниць – без жодних застережень у стилі "для жіночого мистецтва непогано" чи інших дивних зауваг. Жінки завжди були присутніми у світі мистецтва, більшість часу лишаючись анонімними. Багато залежало від консервативності суспільства, доступу до освіти та політичного режиму. Кожна мисткиня зробила свій вагомий внесок у розвиток живопису, кожна має унікальні роботи, впізнаваний стиль. За популярністю та якістю робіт українські мисткині конкурують нарівні з усіма гравцями артринку щонайменше останні два століття.

(Корисну та цікаву інформацію див. <https://bit.ua/2020/04/artists-ukraine/>, <https://artslooker.com/5-minutes-for-womanhood-in-ukrainian-art/>, <https://ukrainky.com.ua/pyat-ukrayinskyh-hudozhnycz-z-nejmovirnymy-zhinochymy-dolyamy/>, <https://suspilne.media/culture/859903-vijna-peremisenna-ta-deportacia-9-hudoznic-z-ukraini-akih-varto-znati/>;

- **спортсменки – олімпійські чемпіонки:** Лілія Подкопаєва, Ірина Марлені, Ольга Харлан, Олена Підгрушна, сестри Віта і Валентина Семеренко, Наталія Добринська, Оксана Баюл та ін.

Сьогодні участь жінок в Олімпійських іграх не викликає здивування, однак ще на початку ХХ ст., спортсменки виборювали своє право на місце у спорті. Так, 13 липня 1908 р., у Лондоні відбулась історична подія – відкриття четвертих Олімпійських ігор. Ця дата стала новою сходинкою у боротьбі жінок за рівноправ'я. Адже у цей день, вперше в історії Олімпійських ігор, жінки отримали можливість брати участь у спортивних змаганнях. Протягом наступних десятиліть жінки у світовому спорті стикалися з викликами й боролися за те, щоб бути на рівних умовах з чоловіками. Так з'явилися жіночі чемпіонати світу та нові види спорту, що дають жінкам можливість змагатися та демонструвати свої таланти.

Українські спортсменки неодноразово показували світові свою майстерність та волю до перемоги на різноманітних олімпійських змаганнях та інших міжнародних спортивних аренах. Ці жінки демонструють надзвичайний талант, відданість, силу, працьовитість та жагу до перемог. Завдяки наполегливій праці над розвитком своїх талантів вони досягають значних спортивних успіхів і прославляють нашу країну. Багато з них є прикладами для наслідування для молодих жінок, надихаючи їх на здійснення своїх власних мрій. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://visitukraine.today/uk/blog/2234/ukrainian-olympic-champions-women-admired-by-the-whole-world-of-sports#yuliya-levcenko>, <https://gurt.org.ua/articles/33577/>, <https://champion.com.ua/ukr/others/10-naykrashchih-sportsmenok-v-istoriyi-nezalezhoyni-ukrayini-chastina-2-825110/>;

- **героїні російсько-української війни:** Юлія Паєвська ("Тайра"), Катерина Поліщук ("Пташка"), Євгенія Емеральд ("Жанна Д'арк"), Людмила Шугалей та ін.

Війна завжди була і залишається важким випробуванням для будь-якої країни. Вона вимагає неймовірних зусиль від усіх громадян незалежно від статі. Українська воєнна історія багата на приклади мужності і звитяги. З початком визвольного руху і Першої світової війни українські жінки активно долучались до військових лав. Сьогодні, коли Україна бореться за свою незалежність, роль жінок у військовій сфері стає все більш значущою і помітною. Серед військових, які захищають сьогодні Україну від російських окупантів, велика частина – жінки. Статистика показує, що число жінок-військовослужбовиць в ЗСУ постійно зростає. Жінки на війні – не просто допоміжна сила, це – воїни, офіцери, солдати, які разом з чоловіками боронять свою країну.

Їхній внесок у захист батьківщини є неоцінним, і вони відіграють ключову роль у багатьох аспектах військової служби і цивільного життя. (Корисну та цікаву інформацію див. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3837351-zinki-na-vijni-u-borotbi-za-svobodu-stat-ne-mae-znacenna.html>, <https://tsn.ua/ukrayina/zhinki-v-zsu-statistika-i-biografiya-vidomih-viyskovih-zhinok-2217496.html>, https://show.24tv.ua/yaki-vidomi-ukrayinski-zhinki-voyuyut-fronti-ptashka-mihaylova_n2579120);

Ознайомити користувачів з наявною в бібліотеці літературою означеної тематики допоможуть: **виставка-факт "Українки, яких знає весь світ", виставка-вшанування "Величаємо тебе, українська жінко!", документальна галерея "Жінки – патріотки України", фотоколаж "Бути жінкою-українкою" тощо.** Радимо також створити інформаційний дайджест **"Українська жінка – сила, воля, наснага", інформаційний вісник "Жінки в історії України", прес-огляд "Жінки і політика: штурм чоловічих бастіонів".** Ці матеріали можуть чудово доповнити **бесіду-огляд "Жіночі постаті сильної України", інформаційні хвилинки "День української жінки", огляд-пораду "Патріотичні лейтмотиви"** та ін.

Відзначити День української жінки радимо разом із знаними запоріжанками, партнерками бібліотеки та активними читачками, запросивши їх до участі у **святі "Слава українській жінці", літературному вогнику "На жіночих долонях – кришталеве життя, або калиновий діамант", святковому вшануванні "Слава українській жінці, нашій захисниці!", літературній вітальні "Українка – зразок мужності та героїзму", святкуванні-величанні "Повіки будь, повіки слався, українська Жінко!"** тощо.

Доречними будуть також година шани **"Воїстину небесна і земна", година роздумів "День української жінки або Подорож до мрії",** **респект-зустріч "Українки вільні, сильні, незламні", зустріч-подяка "Від жінки і слово, і пісня, і хліб",** **патріотичні виступи-привітання "Вінець із барвінку – для рідної жінки"** та ін. Емоційно прикрасити цей день допоможуть **поетичний батл "Поети пишуть жінку пензлем слова", поетичний камертон "Муза болю, сумління і гніву", віночок віршів "Українська жінка, наче ясне сонце", літературна лоція "Ніжна голубко, тільки не плач... усе минеться...", патріотичний бібліомарафон "Афірмації від легендарних жінок України"** (афірмація – позитивні твердження, які змінюють звичний хід життя і створюють бажане майбутнє). В нагоді стане і низка заходів на **артмайданчику "Жінко, ти є світло правди і добра", "Жінка – веселка цього життя", конкурс відео-привітань "Такі жінки, неначе зірки"** тощо.

День української жінки – це не лише день квітів і компліментів. Це святковий день, встановлений для вшанування внеску жінок у суспільний, культурний та економічний розвиток України. тож запропонуйте нашим відвідувачам **історично-патріотичний альбом "Будь благословенна, українська жінко!", історично-патріотичний акцент "Народжені у вишиванці", інформаційно-мотиваційний**

тренінг "Сила українського жіноцтва", уроки рівності "Історія держави в жіночих образах", патріотичний репортаж "Війна пройшла по їхніх долях", історичну відеоподорож "Нам випала доля нелегка, сестро", відеозвернення "Жінки України закликають до Перемоги!" та ін.

Важливо долучати читачів до активного спілкування. З цією метою радимо запропонувати їм долучитися до годин відкритих думок "Українська жінка сьогодні – хто вона?", розмови по колу "А я просто українка, україночка", годин спілкування "Українська жінка – сила і краса", калейдоскопу думок і позицій "Жінка – одвічна загадка природи", блиц-інтерв'ю "Ці тендітні та сильні жінки", патріотичних діалогів "Як це бути україркою під час війни?", трибуни патріотів "Жіночі постаті сильної України", дискусійної платформи "Яка вона – українська жінка?" тощо.

Читачам завжди до вподоби інтерактивні пізнавальні заходи, наприклад: блиц-вікторина "Українки, що докорінно змінили світ", брейн-ринг "Талановиті жінки України", гра-спілкування "Українська жінка – берегиня роду", квіз (інтелектуальна вікторина) "Відомі українки", квест "Все починається з жінки" та ін.

Прояву солідарності завжди сприяють різноманітні акції та флешмоби. З огляду на це пропонуємо організувати флешмоб-подяку "Ти підбори змінила на берці", акцію-присвяту "Велич жіночого серця", перфоманс "Сузір'я – жінка" тощо.

Як приклад наводимо орієнтовний сценарій комплексного заходу (його можна провести як цикл окремих заходів), а також низку інтерактивних вправ та інтелектуальних завдань, які ви можете використати в своїй роботі.

Історично-патріотичний акцент "Ви – України гордість і опора"

Перший читець: Найкраща в світі жінка – українка.

У ній сплелись і розум, і краса,
Вона тендітна й ніжна, ніби квітка,
А глибина очей – мов небеса...

Другий читець: Вона уміє бути чарівною,

Та в той же час – і скромна, і проста.
Не зіпсувати косу сивиною,
І зморшкам не затьмарити уста...

Третій читець: Вона і щира, й добра, і мрійлива,

А її голос – чисте джерело.
Вона посеред інших – особлива,
Бо завжди випромінює тепло.

Четвертий читець: Про чуйне її серце пишуть вірші,

Кричать журнали з перших сторінок.
Бо ж українка – це найкрасивіша

На всій планеті жінка із жінок!

Перша ведуча: Сьогодні ми вшановуємо українську жінку, яка є найчарівнішою на Землі! Українська жінка – це супержінка, якій підвладно все. Вона наповнює світ любов'ю, добром та надією.

Друга ведуча: Українки – особливий феномен, який не має аналогів у світі. Українські жінки – політикині, науковиці, мисткині. Крім того, протягом усієї історії багато представниць українського жіноцтва не тільки не поступалися чоловікам у культурно-освітній, політичній і, навіть, військовій діяльності а й перевершували їх.

Перша ведуча: У чорну ніч неволі, що тривала століттями, українські жінки знаходили в собі сили зберегти почуття гідності, прагнення до волі, відповідальності за свій народ, за свою родину, за виховання дітей. Тому завжди на різних життєвих шляхах і перехрестях українська жінка стояла на боці милосердя, несла велику любов і сімейне тепло.

Друга ведуча: Жінка-українка завжди оберігає свій рід. Їй часто доводилося ставати войовницею за майбутнє України. Тому що вона – сильна жінка!

Перша ведуча: Українська жінка – наша пісня й молитва, надія й опора. Вона – наша втіха й радість, Вона – наша Україна! На честь українських жінок звучить пісня "Жінки-українки" у виконанні Ірини Зінковської (музика Світлани Садовенко, слова Зої Ружин).

Друга ведуча: З нагоди відзначення Дня української жінки, ми згадуємо про талановитих, вольових та сильних українських жінок, історія життя яких заслуговує поваги та захоплення, кожна з яких у свій спосіб вплинула на історію держави.

Розповідь перша "Історія держави в жіночих образах"

Епіграф: "Думай як королева. Королева не боїться зазнати невдачі.

Невдача – це ще одна сходінка до величчя"

Опра Вінфрі

У залі – портрети княгині Ольги, королеви Франції Анни Ярославни, Роксолани.

Перша ведуча: Дослідники минувшини зауважували, що ще за давніх-давен звичаєва культура нашого народу надавала жінці повноправні можливості, аж до керування державою. Серед жінок України-Русі Княжої доби **княгиня Ольга**(вказує на *портрет*) – чи не найяскравіша особистість. В історії України Ольга постає як мудра правителька високого дипломатичного хисту, реформаторка внутрішнього життя своєї держави в різних площинах: економічній, культурній, ідеологічній. Велика княгиня була правителькою Київської Русі та мудро керувала великою державою, поки її чоловік князь Ігор та син Святослав 1 Хоробрий перебували у численних воєнних походах. Її політика зміцнила Київську Русь на прийдешні століття. За народними уявленнями Ольга була взірцем шанованої жінки. Вона зберігала пам'ять про свого покійного чоловіка, виховувала сина і дбала про державні інтереси. Те що її по смерті було каноні-

зовано, свідчить про велику шану до княгині тогочасного люду. Нестор Літописець порівнював княгиню Ольгу із зорею, що передуює сходу сонця.

Друга ведуча: Друга українська жінка – варта не меншої уваги та поваги – князівна **Анна Київська**, дочка князя Ярослава Мудрого, яка стала королевою Франції. Розумна, красива і освічена. Анна Ярославна поширювала у Франції традиції поваги до освіти та мала великий вплив на світову політику та культуру Франції. Вона стала прабабцею орієнтовно для 30 королів Франції. Нині її кров тече у жилах майже всіх монархів Європи.

Перша ведуча: Яскравий приклад утілення традиційних рис українки – **Роксолана**, або "жінка з Русі". Анастасія Лісовська (це справжнє ім'я Роксолани), дочка священика з містечка Рогатин на Галичині, полонила своєю вродою, розумом та освіченістю самого султана. Заради коханої, султан Сулейман заборонив татарам здійснювати набіги на Україну. Дівчина мала веселу вдачу й гострий язик, усмішка ніколи не сходила з її обличчя. Тому її другим ім'ям в гаремі було Хурем – "та, що сміється". Одна з найосвіченіших жінок свого часу, Роксолана вільно листувалась з іноземними правителями. приймала іноземних послів, впливових вельмож і художників. Європейські монархи передусім слали посланців саме до неї, а не до Сулеймана. Роксолана – унікальний випадок у світовій історії. Навряд чи десь знайдеться інша жінка, яка понад три десятиліття була однією з найвпливовіших постатей, та ще й у мусульманському світі.

Перший читець: Кожна українка – це сила та краса,
Її душа, мов зірка, веде у небеса.
Вона працює важко, будує світ з руїн.
Прикладом є стійкості для багатьох країн.

Другий читець: Її сила не в м'язах, а в мудрості та волі,
В здатності долати всі труднощі долі.
І навіть в часи найтемніші вона не здається,
Бо віра та надія в її серці б'ється.

Друга ведуча: Давайте зараз послухаємо з вами пісню "Україночка" у виконанні відомої української співачки Оксани Білозір (*звучить пісня*).

Розповідь друга "Жінки Козацької доби"

У залі – портрети Варвари Мотори, Феодосії Паліихи.

Перша ведуча: Історичні джерела свідчать, що українська жінка завжди відзначалась самостійністю характеру, розсудливістю та розумом. У періоді української історії, названому Козацькою добою, Запорозька Січ хоча і була неприступною для жінок, проте українки були тісно пов'язані з військом. Найзнаменитішою жінкою-воїном була юна **Варвара Мотора**. В наш час майстриню вбивати на відстані називали б снайпером, а в часи Середньовіччя вороги прозвали її відьмою. За переказом, вона брала активну участь у повстанні 1638 р. під керівництвом Якова Острянина. Між во-

рогами навіть поширювалися панічні чутки про те, що "у козаків є відьма, яка допомагає їм чарами, а ще – бачить далі, аніж птах може бачити і надзвичайно влучно шле кулі з мушкета і стріли з лука". Кажуть, гетьман Яків Острянин особисто приставив до Варвари Мотори шістьох козаків, щоб ті заряджали їй мушкети та подавали стріли, настільки вона була зайнята невпинним "снайперським полюванням" на командирів польського війська.

Друга ведуча: Другою знаковою жінкою цієї доби, яка мала значну владу над козаками Правобережної України, була "мати-полковниця", дружина фастівського полковника Семена Палія – **Феодосія**. Славна Паліїха без остраху приймала послів, а у період заслання чоловіка до Сибіру, неодноразово проводила походи проти московитів та польської шляхти, обороняючи рідну землю від їхніх зазіхань.

Розповідь третя "Ви – світло правди і добра"

У залі – портрети меценаток А. Гольшанської, Р. Вишневецької, Є. Могили, Г. Гулевичівної, Г. Гостської

Перша ведуча: На межі XVI-XVII ст., коли православ'я стало в Україні символом боротьби із засиллям польської мови і культури, чимало найвідоміших жінок своєю меценатською та культурною діяльністю виступили на захист православної віри. Так наприклад, княжна **Анастасія Юріївна Гольшанська** за власний кошт організувала переклад Пересопницького Євангелія у 1556-1561 р. р.

Друга ведуча: **Райна Могилянка Вишневецька** підтримувала православну віру, надаючи допомогу Густинському, Мгарському, Ладинському монастирям. **Єлизавета Могила** допомагала Львівському братству, підтримуючи його своїм впливом і матеріально. Її сестра **Марія Могила** заснувала Манявський Скит у Галичині в пам'ять про сестру.

Перша ведуча: Меценатка культури княгиня **Галишка Гулевичівна**, яка походила з давньоукраїнського князівського роду Острозьких, була однією із засновниць Київського братства та Богоявленського монастиря. На її кошти була заснована вища школа "Волинські Афіни" або Острозька академія, яка стала першим вузом Східної Європи. Тоді це був єдиний освітній та культурний центр в Острозі.

Друга ведуча: Однією з відомих меценаток є й шляхтянка **Ганна Гостська**. Завдяки їй було відроджено і розбудовано одну з найбільших сучасних українських святинь – Почаївську Успенську лавру. Крім грошей та земель, Ганна подарувала монастирю ще й чудотворну ікону Божої Матері, що є особливо шанованою в православ'ї.

Третій читець: Українська жінка – мати й берегиня,

Для свого чоловіка – муза та княгиня.

І в кар'єрі вона теж досягає вершин,

Вражає світ своєю силою, взятою з глибин.

Четвертий читець: В її очах правда, а в душі – надія,

В майбутнє світле веде її мрія.

Не здається вона, хоч буря й лютує,
В її серці віра, що майбутнє буде.

Перша ведуча: А зараз музичне вітання від наших гостей-музикантів. Звучить інструментально-вокальна замальовка.

Розповідь четверта. Літературна замальовка "Магічне сяйво їхніх слів"

У залі – портрети О. Пчілки, Л. Українки, Дніпрової Чайки, Л. Костенко

Друга ведуча: В історії кожної нації є особистості, унікальні своєю багатогранністю, призначення яких – осмислювати історичне минуле й прокладати шлях у майбутнє. Протягом віків саме вони, мислителі і речники, будили в українському народі почуття історичної самобутності, власної гідності та закликали до волі та незалежності, саме на них трималося духовне життя нації. Серед них чимало самобутніх жінок-письменниць.

Перша ведуча: Ці дивовижні жінки перевернули літературний світ своїми шедеврами, які вплинули не на одне покоління. Своім талантом і розумом вони довели, що жінки, яким довгий час не було місця в письменництві, нічим не поступаються чоловікам. З появою цих блискучих талантів, що перевершували чоловіків-сучасників, думка про літературну нездібність жінок назавжди похитнулася. Їх багатогранна діяльність сприяла розбудові та становленню Української держави, вносила вагомий внесок у розвиток української літератури.

Друга ведуча: *Ольга Петрівна Драгоманова-Косач*, відома під літературним псевдонімом – Олена Пчілка. Улюблена дитяча письменниця, публіцистка й журналістка, талановита педагогиня, активна громадська діячка, безкомпромісна борчиня за українську національну справу, зразкова матір шістьох дітей, зокрема дочки Лариси, котра завдяки її піклуванню стала геніальною поетесою Лесею Українкою.

До зали заходять 4 дівчинки в українському національному вбранні. Звучить вірш Лесі Українки "Contra Spem Spero!"

Перша дівчинка: Гетьте, думи, ви хмари осінні!

То ж тепера весна золота!

Чи то так у жалю, в голосінні

Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Жити хочу! Геть, думи сумні!

Друга дівчинка: Я на вбогім сумнім перелозі

Буду сіять барвисті квітки,

Буду сіять квітки на морозі,

Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане

Та кора льодовая, міцна,
Може, квіти зійдуть – і настане
Ще й для мене весела весна.

Третя дівчинка: Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвилю очей —
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

Четверта дівчинка: Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть, думи сумні!

Перша ведуча: Ці рядки належать відомій українці, яку доля навчила бути стійкою, самостійною, вольовою, адже вона протягом довгих років боролася з тяжкою хворобою, а ще – протистояла владі. Це *Леся Українка* – славетна українська поетеса, громадська діячка, послідовна і енергійна борчиня за незалежність українського народу. Вона виявляла величезний інтерес до історії, поезії та культури. Завдяки творчості великої поетеси, українська література посіла одну з найвищих позицій у світовій культурі, а про українців заговорили у всьому світі.

Друга ведуча: "*Дніпрова Чайка*" – саме такий псевдонім колись обрала для себе українська письменниця і перекладачка Людмила Василевська-Березіна. Образ Дніпрової Чайки – це морально-психологічне мотивування письменницької волі, свободи, і не тільки особистої, а й усього українського народу. Отже, псевдонім літераторка вибрала, виходячи з українознавчого спрямування своїх творів. Літературна спадщина Дніпрової Чайки невелика за обсягом, але вагома своїм реалістичним змістом, демократичними ідеями. Вона по праву входить у духовну скарбницю українського народу. Поетеса створила особливий жанр символістських малюнків, у яких під зовнішніми реаліями відчувається глибокий зміст, де є таємничі порівняння між подіями в природі й людським життям. Ритмізовані мініатюри Дніпрової Чайки приховують соціальну символіку, а музичність її творів вражає. Дніпрова Чайка є автором лібрето дитячих опер М. Лисенка "Коза-дереза", "Пан Коцький", "Зима і весна".

Перша ведуча: Справжнім скарбом української літератури є твори *Ліни Костенко*, лауреатки Шевченківської премії, премії Антоновичів, кавалера Ордена Почесного легіону. Ця незламна жінка ніколи не боялася влади та відкрито критикувала діяльність можновладців. Поетеса не скорилася, коли радянська цензура заборонила друкувати її твори та не мовчала в складні для України часи. Вона залишалася собою – безкомпромісною, мужньою і гострою на слово.

Перший читець: Її пісні – як перло багатоцінне,
Як дивний скорб серед земних марнот.
Тим паче зараз, як така розруха.
Тим паче зараз, при такій війні,—
Що помагає не вгашати духа,
Як не співцями створені пісні.

Звучить пісня на слова Л. Костенко "Все на світі треба пережити"

Розповідь п'ята.

Мистецька замальовка "Жіноче мистецтво: колір і музика; слово і пісня"

*Епіграф: «Хто народився з талантом і для таланту,
той знаходить у ньому своє краще існування»*

В. Гете

У залі – портрети О. Екстер, К. Білокур, М. Примаченко

Друга ведуча: Культура завжди шукала своїх героїнь, тому поява цілої плеяди талановитих жінок у загальному творчому процесі цілком обумовлена. А сучасна жінка не тільки має можливість вільно демонструвати свою творчість, а й лідирувати у культурно-мистецькому просторі. Творчому дару українок немає межі. Їхній талант розкривається в різних видах мистецтва: скульптурі, живопису, музиці, театрі, кіномистецтві, мистецтві дизайну.

Перша ведуча: *Олександра Екстер* – всесвітньо відома українська авангардна художниця, реформаторка європейської сценографії, витончена інтелектуалка. Вона є однією з найоригінальніших художниць, життєвий шлях якої відзначений постійним творчим пошуком. Інтерес художниці до італійського футуризму, захоплення кубізмом в найабстрактнішій з його версій визначили її прихід до абстракції в живопису. О. Екстер зробила вагомий внесок у становлення вітчизняного авангардного живопису, сценографії та декоративно-прикладного мистецтва. Яскравість фарб і складність малюнку свідчать про кипіння творчої енергії.

Друга ведуча: *Катерина Білокур*, українська художниця, майстриня народного декоративного живопису, представниця "наївного мистецтва". Талановита українка, яка дивовижною силою своєї фантазії передавала на полотні незвичайну красу, розмаїття квітів рідної землі. Не маючи коштів на фарби, готувала їх сама; не маючи художньої освіти, навчалася у природи. Її творчість належить до найкращих надбань світової культури. "Якби у Франції була така жінка, ми б змусили весь світ говорити про неї", – сказав про нашу мисткиню Пабло Пікассо.

Перша ведуча: *Марія Примаченко* – ще одна видатна українська художниця, майстриня наївного мистецтва, чия творчість зачаровує яскравими кольорами та фантастичними образами. Її роботи, глибоко вкорінені в народній культурі, відображають унікальний погляд на світ, де казкові звірі та чудернацькі квіти створюють атмосферу чарівної гармонії. Її винятковий "примаченківський" стиль пройшов крізь усе буремне

XX ст. і зберіг свою яскраву унікальність. Проживши усе життя у маленькому селі, вона залишила величезний художній спадок, що й досі надихає покоління митців та цінується далеко за межами України.

Розповідь шоста "Співоча душа України"

У залі – портрети М. Чурай, С. Крушельницької, К. Цісик, Н. Матвієнко

Друга ведуча: Маруся Чурай – відома українська народна співачка і поетеса, яка залишила помітний вплив на культурну спадщину України. Прозвана "малоросійською Сафо" за свою трагічну життєву історію та пісні, які вона написала, Маруся Чурай є захоплюючою постаттю в українській історії. Вона пережила великі страждання і душевний біль, які наповнили її музику чистими емоціями і зробили її улюбленою постаттю в українському фольклорі. Пісні Марусі Чурай були глибоко закорінені в українській козацькій традиції і часто торкалися тем кохання, втрати та патріотизму. Її моторошно красиві мелодії та пронизливі тексти знаходили відгук у людей з усіх верств суспільства і продовжують зачаровувати аудиторію донині. Незважаючи на численні виклики та невдачі, талант Марусі Чурай та її відданість своїй справі ніколи не похитнулися. Її пісні продовжують виконувати та вшановувати, гарантуючи, що її дух та внесок в українське мистецтво та культуру ніколи не будуть забуті. Вона була першо-прохідницею для жінок-артисток в Україні та надихала покоління музикантів і поетів своїм унікальним стилем і потужним голосом.

Перша ведуча: Соломія Крушельницька, легенда оперної сцени, вагнерівська примадонна XX століття. "Чарівна Баттерфляй" – так називав Соломію Крушельницьку один з найвідоміших композиторів – Д. Пуччіні, а співати на одній сцені з уродженкою маленького села на Тернопіллі вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін. С. Крушельницька закінчувала всі свої особисті концерти українськими народними піснями. І таким чином, вона першою у XX ст. пропагувала українські народні пісні всьому світу.

Друга ведуча: Квітка (Квітослава-Орися) Цісик, американська співачка українського походження, популярна виконавиця рекламних джінглів у США, оперна та блюзова співачка, виконавиця українських народних і популярних пісень. Її голосом захоплювався весь американський шоу-бізнес. Із нею працювали М. Джексон, В. Г'юстон та інші світові зірки. Співачка з легкістю експериментувала зі стилями – від джазу до класики. І мала неабиякий успіх як у виконанні попсових пісень, так і в оперному співі. Крім того, Квітка Цісик володіла технікою, поширеною у карпатських селах – "білим голосом". За пісню "Ти осяюєш моє життя", яку співачка виконала для однойменного фільму, у 1978 р. вона отримала "Оскар" та "Золотий глобус" в категорії "Найкраща пісня для фільму". Квітка Цісик випустила перші у США альбоми з професійними записами україномовних пісень: "Квітка" – у 1980 р. та "Два кольори" – у 1989 р. До роботи над композиціями вона залучала найкращих музикантів Нью-Йорка. Акомпанувала співачці її сестра Марія, а правильну українську вимову допомагала

поставити мама. Загалом Квітка вклала в ці альбоми близько 200 тисяч доларів. Голо-
сом Квітки зазвучали пісні "Ніч така, Господи, місячна, зоряна", "Пісня про рушник",
"Черемшина", "Я піду в далекі гори", "Два кольори", "Верше, мій верше" та інші. Сво-
їм голосом Квітка Цісик дала нове дихання вже знайомим пісням, які слухають й досі.
А творчість співачки мимоволі вселила віру в цілу плеяду митців, що надихнулися на
розвиток українського в Україні.

Перша ведуча: Ніна Матвієнко – відома українська співачка, народна артистка
України та володарка золотого голосу України. В її репертуарі було багато народних
пісень, серед них – обрядові, ліричні, гумористичні, пісні-балади, українські пісні
XVII-XVIII ст. Співачка 20 років виступала разом із хором ім. Г. Верьовки та ансамб-
лем солістів "Київська камерата". Найбільше Ніна Митрофанівна цінувала українську
народну творчість та любила країну, в якій жила. Артистка ніколи не стояла осторонь
політичного життя та щиро переживала за долю України. Вона брала участь у Євро-
майдані, хоч пізніше й критикувала владу за те, що вона "зрадила інтереси та цінності"
суспільства. Від початку повномасштабної війни Н. Матвієнко активно долучалась до
благодійних акцій, брала участь в концертах, де збирали кошти нашим захисникам. Н.
М. Матвієнко щиро вірила у сили армії та територіальної оборони та була впевнена у
нашій ПЕРЕМОЗІ.

Розповідь сьома "Королеви українського театру"

У залі – портрети М. Заньковецької, А. Роговцевої

Друга ведуча: Марія Заньковецька, актриса і театральна діячка, провідна зірка
українського театру кінця XIX і початку XX ст. Талантом української акторки М. За-
ньковецької захоплювались тисячі людей. Вшановуючи талант актриси, М. Кропивни-
цький подарував їй перстень зі словами "Заручаю тебе, Марусю, зі сценою, тепер мені
є для кого писати драми". Відомі медики О. Богомолець і М. Скліфосовський водили
на вистави, де грала Марія, своїх студентів. Професори називали це "психологічним
практикумом". А український фотохудожник А. Федецький запросив акторку позувати
для книги Ч. Дарвіна "Виявлення емоцій у людей і тварин", зображуючи різні душевні
стани. Слава про її гру розлетілась всією Російською імперією. Марію запрошували
грати у Московський театр Корша та у театр А. Суворіна, де вона могла отримати ще
більше визнання, більше ролей та вищі гонорари. Однак М. Заньковецька категорично
відмовлялась, вона не хотіла грати ніде більше, окрім українського театру. За своє
життя Марія зіграла понад 30 ролей. Вона жила театром, легко опановувала будь-які
ролі та мала заслужену славу. М. Заньковецька стала першою акторкою, яка у 1923 р.
отримала звання "Народна артистка УРСР".

Перша ведуча: Ада Роговцева – прима українського театру і кіно, народна ар-
тистка України, професорка Національного університету культури, Героїня України.
Вона – лауреатка численних премій, володарка багатьох звань, орденів і нагород. Жін-
ка, яка своїм талантом і харизмою підкорила не одну сцену та завоювала мільйони се-

рдець. А. Роговцева зіграла багато визначних ролей, її внесок в українську культуру безцінний. Її ролі в театрі та кіно стали частиною культурної спадщини України. Вона продовжує надихати нові покоління акторів і глядачів, залишаючи свій слід у серцях мільйонів. Проте, А. Роговцева не лише видатна українська актриса, а й людина з чітко вираженою громадянською позицією. І це робить її важливою фігурою в сучасній історії країни. Вона неодноразово брала участь в акціях на захист демократії та справедливості. Не менш важливою є її робота в благодійних проєктах. А. Роговцева завзято підтримує українських військових, допомагає бійцям у шпиталях та разом із колегами-акторами часто приїздить на фронт із театральними постановками. Її творчість і життєва позиція є справжнім прикладом служіння Україні, культурі та людям. Ада Роговцева є символ української сили, стійкості та таланту.

Другий читець: Жінка прекрасна – це Боже творіння.

Дивують її здібностям та її умінню.
Для щастя й любові створена Богом,
Життя на землі вона стала прологом.

Третій читець: Жіноча краса – незміряна сила,

Для польоту дарує чоловікові крила.
Жінка – це пристрасть, жага і кохання,
Це радість, любов і нестримне бажання.

Четвертий читець: Жінка – розумна, сім'ї берегиня,

Вона гордовита, неначе богиня,
Їй Богом дано материнства принади
Для втіхи, для радості й серця розради.

Звучить пісня "Незламна" у виконанні української співачки Люсі Кави.

Розповідь восьма "Наука теж жіночого роду"

Епіграф: "Жінки роблять науку красивішою!".

У залі – портрети О. Казимирчак-Полонської, Н. Полонської-Василенко, К. Ющенко, В. Радзимовської,

Друга ведуча: Історія жінок-науковиць – це не просто історія досягнень. Це історія опору та боротьби, історія, що існує "незважаючи на". Українські жінки ніколи не відставали від світових тенденцій, нам дійсно є чим пишатися. Наразі Україна займає 12 місце за кількістю жінок-вчених в рейтингу серед країн світу. Українки успішно працюють у різних галузях наук. Найбільше науковиць у галузі суспільних (65,8%), медичних (65,2%) та гуманітарних (60,3%) наук. Давайте згадаємо деяких із них.

Перша ведуча: *Олена Казимирчак-Полонська*, українська астрономиня. Викладала математику й астрономію, була доценткою кафедри вищої математики. Олені Іванівні належить величезна кількість астрономічних відкриттів, за які вона була від-

значена престижною премією ім. Ф. О. Бредіхіна. Її ім'ям названа мала планета № 2006.

Друга ведуча: Наталія Полонська-Василенко – археологиня, історик, архівістка – одна з провідних представниць державницької школи в українській історіографії. Наталія Дмитрівна є першою жінкою із вченим званням доцентки Університету Святого Володимира. Вона – одна з перших докторок історичних наук УРСР, авторка майже 200 наукових праць у царині історії Запоріжжя та Південної України. У своїх наукових працях Н. Полонська-Василенко розмежовувала історію України та історію Росії, поширювала національно-державницький погляд на заселення півдня України.

Перша ведуча: Однією з найвидатніших осіб нашої історії є й **Валентина Радзимовська** – професорка, докторка медичних і фізіологічних наук та громадська діячка. Валентина Василівна – авторка понад 60 праць з біохімії, патофізіології, педіатрії, психоневрології і фізіології. Вона заснувала Українську школу фізіологів та біохіміків, яка відіграла важливу роль у розвитку медичної та біологічної науки в Україні. Наукові праці та методики діагностики В. Радзимовської широко використовувалися в медичній практиці. Валентина Василівна також відома своїми науково-популярними працями, в яких вона висвітлювала досягнення медицини та пропагувала здоровий спосіб життя. Крім науки, В. Радзимовська активно займалася громадською та політичною діяльністю. Вона була членом Центральної Ради Української Народної Республіки та міністром охорони здоров'я УНР у 1917-1918 рр.

Друга ведуча: Катерина Ющенко – "мама теоретичного програмування" – увійшла в історію як жінка, винахід якої поклав початок абсолютно нежіночої сфери. Її досягнення в галузі кібернетики відіграють важливу роль у сучасних інформаційних технологіях. Катерина Логвинівна очолила Київську школу теорії програмування і була співзасновницею Інституту кібернетики НАН України. Вона працювала на першій у континентальній Європі електронній цифровій обчислювальній машині МЕОМ. Катерина Ющенко керувала розробкою унікального комп'ютера "Київ" та створила адресну мову – одну з перших у світі мов програмування високого рівня. Вона також керувала створенням держстандарту мови Кобол та розробками стандартів мов Фортран-2, АЛ-ГАМС, Алгол-68, АДА, Фортран-77, Паскаль, ПЛ/1, Сі. Науковця розробляла алгоритми й програми вирішення завдань у галузі термоядерних процесів, космічних польотів і ракетної техніки, складала програми розрахунку балістики для ракетно-космічних комплексів. Вона стала першою в СРСР докторкою фізико-математичних наук у галузі програмування. К. Ющенко – авторка понад 200 наукових праць, які перекладено й видано в Німеччині, Чехії, Угорщині, Франції, Данії. Ця талановита жінка-програміст отримала 5 авторських свідоцтв. Вона – заслужена діячка науки, член-кореспондент НАН України, лауреатка премій Ради Міністрів СРСР, двічі – Державної премії України, премії ім. В. М. Глушкова. Також К. Ющенко була нагороджена Орденом княгині Ольги. Як піонерка програмування Катерина Логвинівна увійшла до галереї програмістів у знаменитому Музеї комп'ютерної історії в Кремнієвій долині. Її портрет висить

й у Всесвітньому музеї обчислювальної техніки "Музеї Тюрінга", що знаходиться у Великій Британії.

Перша ведуча: Під час російсько-української війни праці наших жінок-науковиць набувають особливого значення. До вашої уваги відео *"Науковиці – історії українських жінок у науці під час повномасштабної війни"*.

Розповідь дев'ята "Олімпійська слава України"

Епіграф: "Золоті медалі зроблені не з золота. Вони зроблені з поту, рішучості і стійкого сплаву, який називається силою волі"

Ден Гейбл

У залі – портрети О. Підгрушної, Н. Добринської, Я. Магучіх, сестер Семеренко, О. Харлан.

Друга ведуча: Олімпійську славу Україні приносять багато жінок – тендітні, гарні, мудрі та ніжні. Завдяки наполегливій праці над розвитком своїх талантів вони досягають значних спортивних успіхів і прославляють нашу країну. Отже, у переддень Дня української жінки варто згадати про прекрасну половину в олімпійському русі, адже саме жінки як у світовому, так і в українському спорті виборюють левову частину нагород.

Перша ведуча: *Наталія Добринська.* Українська легкоатлетка (багатоборство), олімпійська чемпіонка, майстер спорту міжнародного класу з багатоборства, заслужений майстер спорту України. Найважливішим досягненням у спортивній кар'єрі Наталії є завоювання золотої медалі на Олімпіаді в Пекіні 2008 року. Спортсменка посіла перше місце у змаганнях з легкої атлетики (семиборство). З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну Н. Добринська активно виступає проти участі росіян та білорусів у міжнародних змаганнях.

Друга ведуча: *Ярослава Магучіх.* Українська стрибунка у висоту, чемпіонка, світова рекордсменка, яка вражає своєю технікою і гнучкістю. Перша українська спортсменка, яка виграла юнацькі і дорослі Олімпійські ігри. Вона наймолодша медалістка чемпіонату світу в історії стрибків у висоту, учасниця двох Олімпіад (бронза в Токіо, золото в Парижі) і триразова переможниця фіналу Діамантової ліги. 7 липня 2024 року вона встановила світовий рекорд, подолавши висоту 2,10 метра, що не вдавалося жодній жінці протягом останніх 36 років. Ярослава завжди виступає під синьо-жовтим прапором та не забуває висловлювати свою патріотичну позицію. Вона активно підтримує українських військових, часто говорить про війну в інтерв'ю й наголошує, що її перемоги — це не лише про спорт, а й про дух українського народу. Ярослава є однією з найактивніших спортсменів України, які підтримують повне відсторонення росіян від міжнародних змагань. Вона також активно допомагає волонтерам та ЗСУ.

Перша ведуча: *Ірина Марлені.* Гордість України, легендарна борчиня, заслужений майстер спорту, перша олімпійська чемпіонка з вільної боротьби, триразова

чемпіонка світу, дворазова чемпіонка Європи, багаторазова чемпіонка України. У 2013 р. І. Марлені увійшла до всесвітньої Зали Слави Міжнародної федерації об'єднаних стилів боротьби (FILA). Вона справжній борець і, здається, вона знає секрет перемог. Насправді її ключ до успіху – наполеглива праця. Зараз Ірина Мерлені продовжує свою боротьбу вже не на спортивному килимі, а в житті.

Друга ведуча: Олена Підгрушна. Українська біатлоністка, заслужений майстер спорту України, чемпіонка Зимових Олімпійських ігор у Сочі, чемпіонка світу, 5-кратна чемпіонка Європи з біатлону, переможниця і призерка етапів Кубка світу з біатлону, призерка чемпіонату Європи. Олена Підгрушна також нагороджена державними відзнаками за визначні досягнення у вітчизняному спорті і за вагомий особистий внесок у розвиток та популяризацію фізичної культури і спорту в Україні, зокрема вона повний кавалер ордена княгині Ольги.

Перша ведуча: сестри Віта і Валентина Семеренко. Українські біатлоністки, членкині національної збірної команди України є заслуженими майстрами спорту, олімпійськими чемпіонками в Сочі 2014 р., призерками чемпіонатів світу з біатлону, багаторазовими золотими та срібними призерками чемпіонатів Європи. Загалом на двох сестри Семеренко завоювали 3 олімпійські нагороди, 10 медалей на чемпіонатах світу та 24 медалі на чемпіонатах Європи.

Друга ведуча: У цій гарній компанії і семиразова чемпіонка з фехтування, олімпійська чемпіонка **Ольга Харлан**. Вона – заслужений майстер спорту, олімпійська чемпіонка 2008 р. у командній першості, бронзова призерка Олімпіади 2012 р., чотириразова чемпіонка світу в командній та індивідуальній першості, семиразова чемпіонка Європи з фехтування. Серед найважливіших досягнень Ольги – золота олімпійська медаль на Літніх іграх у Пекіні, 4 золотих, 7 срібних та 2 бронзові медалі, здобуті на чемпіонатах світу, а також 7 золотих, 6 срібних і 2 бронзові медалі, завойовані на чемпіонатах Європи. Свою медаль на Олімпіаді-2024 спортсменка присвятила Україні, її оборонцям, а також усім спортсменам, яких вбила держава-агресор Росія. За видатні досягнення у спорті та значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний і культурно-освітній розвиток Української держави О. Харлан нагороджена багатьма орденами та державним відзнаками.

Перша ведуча: До вашої уваги спортивний етюд під супровід пісні "Спортивний марш" (*виконується номер*). Ваші оплески майбутнім чемпіонам!

Розповідь десята "Ти підбори змінила на берці"

Епіграф: "У війни – жіноче обличчя"

О. Забужко

У залі – портрети Я. Зінкевич, Ю. Паєвської (позивний "Тайра"), К. Поліщук (позивний "Пташка"), Йордани Сватко.

Друга ведуча: Зараз для України настали дуже важкі часи. З перших днів російсько-української війни ми відстоюємо свободу і незалежність своєї Батьківщини, бо-

ремося за її квітуче майбутнє. Нам є ким пишатися. Ми звикли говорити про захисників України у чоловічому роді, проте ми маємо ще й жінок захисниць і рятувальниць. Сьогодні українська жінка перестала бути просто тилом для свого чоловіка, який воює. Вона змінила підбори на берці. Залишаючи вдома дітей, українки йдуть на війну – захищати країну.

Перша ведуча: Українських жінок та дівчат завжди вважали найгарнішими на планеті. А після повномасштабного вторгнення росії на наші землі українки демонструють ще й силу і відвагу у боротьбі з окупантом. Серед військових, які захищають сьогодні Україну, велика частина – жінки. І статистика показує, що їх число постійно зростає. Жінки вступають в добровольчі батальйони, волонтерять, мобілізовуються до лав Збройних Сил. Вони воюють як снайперки, артилеристки та танкістки.

Друга ведуча: У 2014 р. волонтерка **Яна Зінкевич** сформувала медичний батальйон "Госпітальєри", найвідоміший волонтерський медичний батальйон, який брав участь у всіх найзапекліших боях 2014-2016 рр. За весь час існування батальйону до повномасштабного вторгнення рф його медики врятували 2750 бійців, а його засновницю, Я. Зінкевич нагороджено державним орденом "За заслуги" III ступеня.

Перша ведуча: **Юлія Паєвська**, позивний "Тайра". Військовослужбовиця, спортсменка та волонтерка, була командиркою підрозділу "Янголи Тайри", парамедиком. Наразі обіймає посаду Уповноваженої з питань реабілітації учасників бойових дій. Коли розпочалася російська інтервенція, Ю. Паєвська вивчала тактичну медицину та викладала її бійцям. У квітні 2014 р. вона поїхала на Донеччину, де працювала парамедиком. Пізніше Ю. Паєвська зібрала групу, яка отримала назву "Янголи Тайри", а від 2018 р. очолила евакуаційне відділення 61-го мобільного військового госпіталю у Маріуполі. Тайра врятувала безліч життів, а під час однієї з бойових евакуацій отримала тяжке поранення. Незважаючи на нього, вона швидко повернулася до виконання завдань. Початок повномасштабної війни Тайра зустріла в Маріуполі, де надавала медичну допомогу цивільним і військовим. 16 березня 2022 р. бійці самопроголошеної "ДНР" затримали Юлію Паєвську на блокпосту біля селища Мангуш, коли вона допомагала евакуюватися дітям і жінкам. Паєвську вдалося звільнити з полону лише 17 червня 2022 року.

Друга ведуча: Яскравим прикладом незламності та сміливості українських жінок стала дев'ятнадцятирічна **Йордана Сватко** – аеророзвідниця однієї з бригад Збройних Сил України. До війська Йордана доєдналася 25 лютого 2022 року, тобто наступного дня після початку повномасштабної війни. Спочатку вона працювала санітаром-стрільцем, а вже у 2023-му її перевели у розвідку, де вона опановувала різні модифікації дронів. На сучасному етапі війни аеророзвідка і аеророзвідники відіграють важливу роль у веденні боїв. На рахунку Йордани Сватко та її побратимів велика кількість знищеної ворожої техніки та безліч врятованих життів наших воїнів. Йордана Сватко поки не планує повертатись у цивільне життя. Звісно, мріє про завершення

війни, проте хоче й далі підвищувати свій фаховий рівень за спеціальністю "Аеророзвідка" та захистити диплом.

Перша ведуча: Катерина Поліщук, позивний "Пташка" – захисниця "Азовсталі", учасниця російсько-української війни, парамедик-доброволець Національної гвардії України, Кавалер ордена "За мужність" III ступеня. Навесні 2021 р. К. Поліщук пройшла у Києві курси домедичної допомоги та відправилася рятувати бійців у зоні бойових дій на сході України. Після повномасштабного вторгнення рф у лютому 2022 р. Пташка у складі медичного батальйону "Госпітальєри" приїхала допомагати людям у Маріуполі. Після того, як шпиталь було розбомблено російськими окупантами, Пташка, разом із іншими медиками, була змушена переховуватися від ворога на заводі "Азовсталь". Відео, на яких К. Поліщук виконувала патріотичні пісні в підвалах "Азовсталі", зробили її одним із символів цього місця. 19 травня 2022 р. К. Поліщук разом з іншими українськими захисниками та медиками за наказом президента України здалися в російський полон. 21 вересня 2022 р. внаслідок проведеного обміну полоненими 21-річна Пташка повернулася з російського полону. 2 грудня 2022 р. за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, незламність духу і вірність військовій присязі К. Поліщук була нагороджена президентом орденом "За мужність" III ступеня.

Демонструється відео, у якому звучить пісня "Вона літала..." у виконанні Пташки.

Друга ведуча: Пропоную вшанувати пам'ять захисників та захисниць України, мирних людей – дорослих та дітей, що загинули під час повномасштабної агресії проти України хвилиною мовчання.

Демонструється відео "Вічна пам'ять Героям!"

Перша ведуча: Сьогодні ми згадали українських жінок, які є творцями нашої української історії. І ще раз переконалися, що українські жінки талановиті, мудрі, сильні, вольові, відповідальні, наполегливі, справедливі та незалежні.

Перший читець Їх породила мати – Україна,
Їх душі освятили небеса,
Народу гордість: доленька – калина,
Вінець терновий й зелені краса!

Другий читець: Високість їхня – пісня солов'їна
Серед людських зневірених гаїв,
А доля їхня – доля України:
Пророчий, ніжний і трагічний спів...

Разом: Слава Україні! Героям слава! Слава українській жінці!

Друга ведуча: Звичайно, наш перелік видатних українок далеко не повний. Якщо ви не бачите в ньому своїх фавориток – не засмучуйтесь, а знайте: нас, славних українок – дуже і дуже багато! Більше дізнатися про них допоможуть книги, які пред-

ставлені на цій виставці-вшануванні "Українки вільні, сильні, незламні". (Проводиться огляд-презентація книжкової виставки).

Перша ведуча: Дякуємо вам за увагу! До нових зустрічей в нашій бібліотеці!
Звучить пісня "Наша Україна" у виконанні Тетяни Ігнатенко.

Привернути увагу читачів до запропонованої у методичному матеріалі теми допоможуть інтерактивні вправи та інтелектуальні завдання, які ми пропонуємо нижче.

Турнір ерудитів "Вісім жінок-легенд, що підкорили світ"
(Кого з українських жінок асоціюють з такою характеристикою...)

- ❖ Жінка, яку боялися вороги. (*Княгиня Ольга, перша правителька Київської Русі, яка відома своєю жорстокою помстою древлянам, мудрими реформами та встановленням міжнародних зв'язків. Її діяльність, спрямована на зміцнення держави та боротьбу з ворогами, зробила її однією з найвпливовіших жінок-правительок середньовічної Європи*);
- ❖ Жінка, яка правила державою мудро. (*Королева Франції Анна Ярославна, донька Ярослава Мудрого, дружина короля Франції Генріха Першого. Розумна й амбітна, вона не лишалася осторонь державних справ. На документах підписи Анни стоять поряд із Генріховими. Зберігся документ із підписом кирилицею: "Анна Королева"*);
- ❖ Жінка, яка подарувала Україні культурний скарб. (*Варвара Ханенко, відома українська меценатка та засновниця приватного музею, який згодом став основою Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків*);
- ❖ Жінка, голосом якої співає Україна. (*Найчастіше фразу асоціюють з Ніною Матвієнко, чий голос і пісні стали символом душі України та її пісенної культури. Також цю метафору можуть застосовувати до Квітки Цісик, американської співачки українського походження*);
- ❖ Жінка, яка завітчала світ українськими візерунками. (*Мисткиня Олександра Екстер. Закохана в українське народне мистецтво мисткиня збирала зразки традиційних вишивок і на їхній основі розробляла власні візерунки. Так на сумочках, подушках, шаликах з'явилися авангардні композиції. Роботи справили фурор на виставках по всьому світу, а Казимир Малевич так захопився ними, що й собі долучився до створення узорів*);
- ❖ Жінка, яка поєднувала віру в науку з вірою в бога. Існує думка, що вчені, які звикли покладатися на факти, в Бога не вірять. Проте Астрологиня Олена Полонська-Казимчук довела, що це не завжди так. Вона щиро вірила в Бога, багато думала про космос і мріяла стати вченою. Своїми науковими відкриттями Олена прославилася на весь світ. Зокрема, їй вдалося обчислити рух 35 комет, яким раніше вчені не могли дати ради);
- ❖ Жінка, яка розробила власну методику виховання дітей. (*Громадська діячка Софія Русова усе своє життя, хист і любов віддала Україні. Вона багато навчалася пе-*

дагогіки, поглинаючи ідеї провідних науковців світу, і на основі цих знань виробила власну, не схожу на жодну іншу, методику виховання дітей);

❖ Жінка, що дала освіту 17-ти тисячам жінок. (Громадська діячка Христина Алчевська жила в часи, коли освіта для жінок була необов'язковою. Системної базової освіти вона й сама так і не отримала, проте знайшла мету всього свого життя – навчати грамоти жінок. Відкривши приватну недільну школу, вона разом з своїм викладацьким колективом створила першу навчальну програму з усіх предметів і видала низку посібників для навчання дорослих)

Бліц-вікторина "Кому з відомих українок належать ці слова?"

- ❖ "Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать"? (*Лесі Українці*);
- ❖ "Музика – це святиня, до якої завжди треба підходити з натхненням і піднесенням, інакше вся робота буде марною. Коли моя пісня несе їх у світ краси і високих прагнень, то це така велика нагорода мені, що про іншу й не мрію". (*Соломії Крушельницькій*);
- ❖ "Держави стоять не на династії, а на внутрішній єдності і силі народу. Життя – це боротьба, а боротьба – це справжнє життя". (*Олені Телізі*);
- ❖ "Доля випробовує тих, хто намірився йти до великої мети, але сильних духом не спіймає ніхто". (*Катерині Білокур*);
- ❖ "Ця збірка пісень є бажанням мого українського серця вплести радісні нитки в розшарпане життям полотно, на якому вишита доля нашого народу". (*Квітиці Цісик*);
- ❖ "Роблю сонячні квіти, бо люблю людей, роблю на щастя людям, щоб квіти мої були, як саме життя народу, щоб усі народи один одного любили, щоб люди жили, як квіти цвіли б на всій землі". (*Марії Примаченко*);
- ❖ "І все на світі треба пережити,
бо кожен фініш – це по суті старт.
І наперед не треба ворожити,
і за минулим плакати не варт..." (*Ліні Костенко*);
- ❖ "Допоки дихаю, я буду боротись. Якщо здасишся, легше не стане". (*Юлії Паєвській – Тайрі*).

Бліц-конкурс "Фото-загадки"

Бібліотекар готує підбірку світлин відомих українських жінок та пропонує учасникам назвати ім'я жінки на фото та розповісти про її досягнення. Якщо гравці не впізнають кому належить світлина, бібліотекар повідомляє її ім'я. Якщо і це не допоможе, розповідає, ким є ця діячка та чому важливо про неї знати. Радимо обрати для конкурсу

су світлини відомих українок з різних сфер – науки, мистецтва, політики тощо, аби показати, що жінки можуть займатися і досягати висот у всіх сферах життя.

Гра-загадка "Вгадай, хто я?"

Учасники гри стають спиною до екрану зі світлиною та намагаються вгадати, хто на ній зображений, задаючи бібліотекареві запитання, на які можна відповісти лише "так" або "ні". Наприклад: "Це письменниця?", "Це спортсменка?", "Це художниця" тощо. Далі запитання конкретизуються більше: "Відома лише в Україні?", "Відома у всьому світі?", "У якому жанрі працює?" і т. д., поки учасник не назве ім'я особи про яку йдеться.

Цікавими читачам, на нашу думку, можуть стати й інші творчі завдання, подані нижче.

Асоціативний куц "Українка: хто вона?"

За поданим прикладом діти складають свій асоціативний куц.

Сенкан "Українка сьогодні"

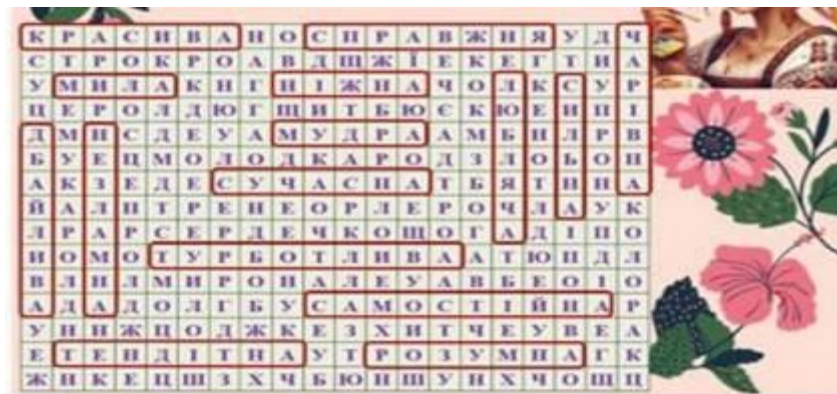

За допомогою поданих у прикладі слів діти складають свій вірш - сенкан.

Філворд "Риси вдачі українки"

Відповідь

На роздрукованих аркушах з сіткою, заповненою літерами, гравці знаходять слова, розташовані вертикально або горизонтально, які притаманні на їхню думку українським жінкам.

Лото "Хто чим займався?"

Гравцям пропонуються картки, на яких зазначені імена відомих українок, на інших картках прописані професії. Гравці мають правильно поєднати картки. Команда, яка справляється із завданням швидше вважається переможцем.

1. Оксана Забужко	1. спортсменка
2. Джамала	2. акторка
3. Катерина Білокур	3. письменниця
4. Ольга Харлан	4. співачка
5. Ольга Сумська	5. режисерка
6. Анна Ярославна	6. командир батальйону "Госпітальєри"
7. Яна Зінкевич	7. художниця
8. Аліна Горлова	8. королева Франції

Відповіді: 1 – 3; 2 – 4; 3 – 7; 4 – 1; 5 – 2; 6 – 8; 7 – 6; 8 – 5.

РЕБУССТУДІЯ "Жінки, які прославили Україну"

Гравцям пропонується розв'язати ребуси та дізнатись про яких жінок йде мова.

1. Початок 12 століття: княжна Київської Русі, перша жінка, яка написала трактат про медицину

Добродея Київська

До бромд е якір иївсь кави

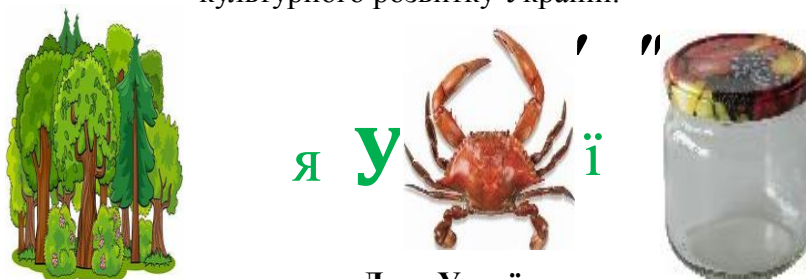
2. Ця жінка винайшла першу в світі мову програмування. Вона створила адресну мову, у якій вказувалися не числа, а адреси комірок пам'яті. Адресну мову використовували при керуванні космічним польотом «Аполлон-Союз». Ця розробка випередила на два роки мову Fortran, на три - Cobol, і на п'ять – ALGOL

Катерина Ющенко

Карте рибна Ющ фен око

3. Ця жінка працювала в різних жанрах: драматургія, проза, публіцистика. Вона писала твори українською, російською та французькою мовами, а володіла 11 іноземними мовами. А ще вона мала неабиякі таланти: чудово грала на фортепіано, була першою українською художницею-мариністкою. Ця жінка першою отримала почесне звання академіка в Галицькій науковій спільноті та стала символом боротьби за права жінок, національної незалежності та культурного розвитку України.

Леся Українка

Лієся У краб і банка

Надані матеріали допоможуть донести до свідомості юних читачів думку, що всі жінки України разом і кожна з них окремо творять нашу з вами історію. Історію могутньої і багатой на людську доброту країни. Країни, яка ніколи не ставала на коліна, яка завжди боролася за свою свободу, волю і незалежність.

Список використаної літератури

- Зумерський зін "Незабутні" : Книга-журнал про маловідомих митців та мисткинь України, які варті того, аби про них знало якомога більше людей. – [б/м] : [б/в], 2023. – 32 с. : іл.
- Луговий, О. Визначне жіноцтво України : історичні життєписи / О. Луговий. – Київ : Дніпро, 1994. – 335 с.
- Проща, В. Nominka. Українські імена світової історії / В. Проща. – Київ : Моя книжкова полиця, 2023. – 156 с. : іл.
- Радзивілл, О. Оповіті легендами. Славетні правительки і правителі Русі-України / О. Радзивілл. – Київ : Рідна мова, 2024. – 192 с. : іл. – (Популярний нонфікшн).
- Сверстюк, Є. Світлі голоси життя / Є. Сверстюк. – Київ : Укрвидавполіграфія, 2014. – 768 с.
- Скицька, У. Наші на карті світу. Історії про людей, якими захоплюється світ / У. Скицька. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – 320 с. : іл.
- Українки в історії. – Київ : Либідь, 2004. – 328 с. : іл.
- Хорошевський, А. Проект "Україна" : галерея національних героїв / А. Хорошевський. – Харків : Бібколектор, 2012. – 410 с.
- Це зробила вона. – Київ : Видавництво, 2018. – 104 с. : іл.
- Це теж зробила вона. – Київ : Видавництво, 2018. – 108 с. : іл. – (Для дітей).
- Черкаська, Г. Українська історія в обличчях / Г. Черкаська, 2021. – Київ : Саміт-книга, 2021. – 336 с. : іл.
- Війна не робить винятків : [10 жіночих доль українок під час II світової війни] // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 86. – 7 травня. – С. 5.
- Дейнега, І. Жінки в житті козацької України / І. Дейнега, І. Вановська // Історія в рідній школі. – 2016. – № 7-8. – С. 53-59.
- Ланько, О. Жіноча особистість на життєвих перехрестях / О. Ланько // Позакласний час. – 2010. – № 2. – С. 112-116.
- Чебанюк, О. Заміж не йшли, доки не вбивали трьох ворогів : [про українських жінок, які воювали нарівні з чоловіками] / О. Чебанюк // Країна. – 2022. – № 14. – С. 47-50.

Інтернет-ресурси:

Визначне жіноцтво України

http://ukrlife.org/main/evshan/women_ua.html

Видатні жінки України

<https://videouroki.net/razrobotki/vidatni-zhinki-ukraini.html>

Відомі українські жінки (електронна вікторина)

<https://wordwall.net/resource/53572621>

Відомі українські жінки, які докорінно змінили світ

<https://visitukraine.today/uk/blog/1849/famous-ukrainian-women-who-radically-changed-the-world>

Вікторина «Відомі жінки України»

<https://vseosvita.ua/library/viktorina-vidomi-zinki-ukraini-230858.html>

День української жінки (25 лютого)

<https://bdut.co.ua/den-ukrayinskoyi-zhinky/>

Жінки в історії

<http://www.ukrainka.org.ua/women-in-history>

Жінки в науці. 11 українок, відкриття яких змінили світ

<https://rubryka.com/article/ukrainian-women-in-science/>

Жінки-легенди: 8 українок, що підкорили світ

<https://osvitoria.media/experience/zhinky-legendy-8-ukrayinok-shho-pidkoryly-svit/>

Жінки «Розстріляного відродження»

<https://elle.ua/ludi/novosty/malovidomi-imena-4-zhinki-rozstrilyanogo-vidrodzhennya/>

На пелюстках троянди: 100 імен жінок-композиторок. З давніх часів до наших днів. <https://www.natalysidak.com/post>

Постаті видатних жінок в музеї «Становлення української нації»

<https://www.museumsun.org/blog/55/>

Рік «Українок»

<https://ukrainky.com.ua/rik-ukrayinok-107-istorij-geroyin-mynulogo-i-nashogo-chasu-6-speczproyektiv-ta-5-zhinochyh-inicziatyv/>

ТОП-10 найвідоміших жінок давньої і сучасної України

<https://www.amazingukraine.pro/lifestyle/top-10-naividomishykh-zhinok-davnoi-i-suchasnoi-ukrainy/>

Український жіночий героїзм

<http://ukrainka.org.ua/node/765>

Українські жінки: від Княгині Ольги до сучасності

<https://september.ua/ukraine/ukrajinski-zhinki>

**Комунальний заклад «Запорізька обласна
бібліотека для дітей «Юний читач»
Запорізької обласної ради**

69006

м. Запоріжжя,

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-49

Електронна пошта: zobd@ukr.net

Сайт: <http://zobd.zp.ua>